

Deze conclusies roepen nieuwe vragen op. Als in dit rustige overleg de grootste kracht van de SER school, dan is het eigenlijk niet van belang of een advies gevraagd was of niet. De gedegenheid van het advies, dat de waan van de dag zou ontstijgen, speelde in dat geval de hoofdrol. Maar dan rijst de vraag of de keuze van Camphuis om zijn onderzoek te beperken tot de adviezen op het gebied van de loon- en prijspolitiek en daarmee de invloed van de SER te meten wel zo'n gelukkige was. Dit terrein was immers in hoge mate gepolitiseerd en de meeste regeringen gingen daarbij uiteindelijk toch hun eigen weg, zoals hij zelf duidelijk aantoonde. Wellicht zou deze rol op meer 'technische' terreinen, zoals dat van de sociale zekerheid, beter tot zijn recht zijn gekomen. Sociale zekerheid is ook een beladen dossier, maar wel één waar wetenschappelijke inzichten en analyses van de geschiedenis en buitenlandse voorbeelden een grotere rol spelen.

Een andere tekortkoming is dat de aandacht in dit onderzoek wel heel sterk ligt op de activiteiten van de SER zelf. Het is vooral een interne organisatiegeschiedenis geworden waarin andere spelers bewust zijn buitengesloten. Bij de aanpassing van de Wet Loonvorming, zoals nog door het kabinet Den Uyl gevraagd werd, beperkt het verhaal zich geheel tot de eigen kring, terwijl op dat moment veel van dezelfde spelers bezig waren om in de Stichting van de Arbeid knopen door te hakken die in de SER verward bleven. Het resultaat was het bekende Akkoord van Wassenaar. Pas in de conclusies constateert Camphuis dat de SER in deze kwestie door de Stichting werd ingehaald en ertoe werd gebracht om zijn standpunt te wijzigen.

Camphuis heeft een nuttig boek geschreven ondanks de bewust beperkte focus; juist hierdoor worden nieuwe vragen opgeroepen die tot verder onderzoek moeten leiden. Hopelijk kan nu het samenspel van alle institutionele actoren in hun onderlinge samenhang goed in beeld komen, want hierin ligt vooral het kenmerkende van het Nederlandse overlegmodel.

Riel, Maarten van, *Zaterdagmiddagrevolutie. Portret van de Rode Jeugd* (Amsterdam: Boom, 2010, 246 blz., ISBN 978 94 6105 113 4).

Op 6 april 2006 zond de IKON op de televisie een opmerkelijke documentaire uit van Leo de Boer, getiteld *De rode jaren – Waren wij terroristen?* Onderwerp was de Rode Jeugd, een naar gewelddadige actie neigend clubje jongeren uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Hun contacten met de Rote Armee Fraktion; hun reis naar Zuid-Jemen, waar ze een militaire opleiding kregen; de arrestatie van een van hen in Tel Aviv: het kwam allemaal aan bod. Van het handjevol geïnterviewde veteranen maakte vooral Mirjam van Hoesel-Lucassen indruk. Haar echtgenoot Luciën (in 2000 gestorven aan een hersenbloeding) was een van de bekendste Rode Jeugd-knapen en belandde hoog op een lijst van meest gehate Nederlanders. Zijn weduwe sprak er nuchter over, niet zonder ironie. Met een mengsel van verbazing, gêne en vertederende keek zij naar de beelden van de jaren zestig en zeventig. Er vielen ongemakkelijke stiltes. Als kijker voelde je haar worsteling om op de vragen van de interviewer een min of meer bevredigend antwoord te vinden.

Vier jaar na deze documentaire verschijnt nu Maarten van Riels boek *Zaterdagmiddagrevolutie. Portret van de Rode Jeugd*: een nieuwe poging om de kleine maar geruchtmakende jongerenorganisatie te doorgronden. Eigenlijk had de auteur zich op Van Hoesel willen concentreren. Zowel diens broer en zus als Van Hoesels weduwe Mirjam Lucassen weigerden echter ditmaal hun medewerking. Van Riel heeft getracht van de nood een deugd te maken; het resultaat is deze publicatie.

Blijkens de ondertitel pretendeert het boek, zo niet Van Hoesel dan toch in elk geval de club waaraan diens naam vooral verbonden is te portretteren. Al lezend ontdekt men dat Van Riel eigenlijk uitsluitend die stukjes geschiedenis van de Rode Jeugd aanstipt die relevant zouden zijn geweest als hij echt een boek aan Van Hoesel zou hebben gewijd. Van een afgeronde organisatiegeschiedenis is dus geen

sprake. Radicalisering respectievelijk deradicalisering zou een voor de hand liggende invalshoek zijn geweest, maar ook die heeft de auteur nadrukkelijk niet gekozen. De reden hiervoor blijft onduidelijk. Zelf omschrijft hij zijn aanpak als het 'reconstrueren' van 'een stukje Nederlandse geschiedenis' (17). De historiografie over de jaren zestig en zeventig schiet volgens hem tekort; overzichtswerken als Antoine Verbij's *Tien rode jaren. Links radicalisme in Nederland 1970-1980* (2005) blijven te globaal, waardoor 'details verloren gaan' (14).

Details biedt Van Riel royaal. Over Eindhoven, waar Van Hoesels politieke carrière begon; over de beruchte koffer met explosieven, bij een huiszoeking gevonden onder Van Hoesels bed. Van Riel schotelt ons een uitputtende lijst voor van alle voorwerpen en stoffen die erin bleken te zitten. De koffer was het *pièce de résistance* in een van de meer succesvolle operaties van de Binnenlandse Veiligheidsdienst en kostte Van Hoesel twee jaar gevangenisstraf. Het was niet de gevangenis die hem tot bezinning bracht, maar de bizarre excursie naar Zuid-Jemen en de arrestatie in Tel Aviv van Lidwien Janssen in 1976. De Rode Jeugd, inmiddels opererend onder de dekmantel van de Rode Hulp, kwam dichtbij regelrecht terrorisme. Met het gebruik van die term is Van Riel overigens terughoudend. Dat de Rode Jeugd niet uitgroeide tot een Nederlandse variant van de Rote Armee Fraktion, verklaart hij uit het verschil in politiek klimaat. 'De buitenparlementaire beweging kwam in Nederland simpelweg niet van de grond' (191), beweert hij. Hier verwacht hij buitenparlementair met gewelddadig. Buitenparlementaire activiteit kwam in Nederland wel degelijk van de grond, op tal van gebieden: vakbeweging, feminisme, antimilitarisme, milieubeweging, krakers, enzovoort.

Er zijn meer passages in het boek die getuigen van een slordige eindredactie: 'strijdlustigheid' in plaats van strijdlust (13), 'complementeerde' in plaats van completeerde (23), 'ontworpen' in plaats van onderworpen (84), 'een publiekelijk debat' in plaats van een publiek debat (126) enzovoort. En de arme Karl Marx overlijdt tien jaar te vroeg (129).

Hoewel de auteur geen individu heeft willen portretteren is zijn slotbeschouwing toch goeddeels gewijd aan Van Hoesel, of 'Luciën', zoals hij hem familiaar noemt. Bij Luciëns dood herdachten zijn dierbaren hem als 'een wereldburger, een denker en een vrije geest'. Was hij dat heus? Of toch eerder een warhoofd, een verwend rijkelui-kind? Van Riel geeft weliswaar veel details maar geen portret. De theorie van de 'cognitieve dissonantie' die hij aan het eind uit de hoed tovert, werkt niet echt verhelderend.

'Het moest wel leuk blijven', zegt Mirjam Lucassen terugblikkend. Daar zit hem de kneep. Wil het politiek radicalisme waar het in dit boek om gaat enige duurzaamheid en betekenis verkrijgen, dan vergt dat, behalve een maatschappelijke en politieke voedingsbodem, toch op zijn minst een buitengewone toewijding. Daarvan lijkt bij de meeste Nederlandse pseudo-revolutionairen die in dit boek figureren geen sprake. Zo bezien is de titel, *Zaterdagmiddagrevolutie*, niet slecht gekozen. Het echte heilige vuur ontbrak, of doofde al gauw uit.

JOS PERRY, UNIVERSITEIT MAASTRICHT

Lijst van recensies

- Adams, Ann Jensen, *Public Faces and Private Identities in Seventeenth-Century Holland: Portraiture and the Production of Community* (Frans Grijzenhout) 120-121
- Bavel, Bas van, *Manors and Markets: Economy and Society in the Low Countries, 500-1600* (Christopher Dyer) 105-106
- Berkvens-Stevelinck, Christiane, Bots, Hans, Häsel, Jens (eds.), *Journalisme et République des Lettres: L'élargissement vers les 'Pays du Nord' au dix-huitième siècle. Actes des colloques de Potsdam et de Nimègue, 2004-2007* (Hubert Bost) 129-131
- Bosma, Ulbe, *Indiëgang. Verhalen van Nederlanders die naar Indië trokken* (Fridus Steijlen) 131-132
- Brand, Hanno, Knol, Egge (eds.), *Koggen, kooplieden en kantoren. De Hanze, een praktisch netwerk* (Mike Burkhardt) 108-110
- Camphuis, Willem, *Tussen analyse en opportuniteit. De SER als adviseur voor de loon- en prijspolitiek* (Ed Nijhof) 153-154
- Dekken, Marjolein van, *Brouwen, branden en bedienen. Productie en verkoop van drank door vrouwen in de Noordelijke Nederlanden, circa 1500-1800* (Manon van der Heijden) 113-115
- Egmond, Marco van, *Covens & Mortier: A Map Publishing House in Amsterdam 1685-1866* (Laura Cruz) 128-129
- Eijnatten, J. van (ed.), *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century* (Toon Quaghebeur) 124-126
- Geyl, Pieter, *Ik die zo weinig in mijn verleden leef. Autobiografie 1887-1940*, Wim Berkelaar, Leen Dorsman, Pieter van Hees (eds.) (Jo Tollebeek) 140-141
- González de León, Fernando, *The Road to Rocroi: Class, Culture and Command in the Spanish Army of Flanders, 1567-1659* (Raymond Fagel) 116-118
- Haan, Ido de, e.a. (eds.), *Het eenzame gelijk. Hervormers tussen droom en daad 1850-1950* (Evert Peeters) 133-135
- Howell, Martha C., *Commerce before Capitalism in Europe, 1300-1600* (Jaco Zuijderduijn) 110-111
- Kok, Jan, Bavel, Jan Van (eds.), *De levenskracht der bevolking. Sociale en demografische kwesties in de Lage Landen tijdens het interbellum* (Hilde Bras) 150-151
- Krabbendam, Hans, Minnen, Cornelis A. van, Scott-Smith, Giles (eds.), *Four Centuries of Dutch-American Relations 1609-2009* (Evan Haefeli) 106-108
- Levillain, Charles-Edouard, *Vaincre Louis XIV: Angleterre, Hollande, France. Histoire d'une relation triangulaire 1665-1688* (John R. Young) 123-124
- Marks, Daan, *Accounting for Services: The Economic Development of the Indonesian Service Sector, ca. 1900-2000* (Howard Dick) 145-147
- Otterspeer, Willem (ed.), *De hand van Huizinga* (Christoph Strupp) 138-139
- Oxenaar, Aart, *P.J.H. Cuypers en het gotisch rationalisme. Architectonisch denken, ontwerpen en uitgevoerde gebouwen 1845-1878* (Yves Schoonjans) 132-133
- Panhuysen, Luc, *Rampjaar 1672. Hoe de republiek aan de ondergang ontsnapte* (Judith Pollmann) 126-127
- Patrouch, Joseph F., *Queen's Apprentice: Archduchess Elizabeth, Empress María, the Habsburgs, and the Holy Roman Empire, 1554-1569* (Violet Soen) 115-116

- Paul, Herman, Velde, Henk te (eds.), *Het vaderlandse verleden. Robert Fruin en de Nederlandse geschiedenis* (Ed Jonker) 135-136
- Peters, Marion, *De wijze koopman. Het wereldwijde onderzoek van Nicolaes Witsen (1641-1717), burgemeester en VOC-bewindhebber van Amsterdam* (Harold Cook) 121-122
- Riel, Maarten van, *Zaterdagmiddagrevolutie. Portret van de Rode Jeugd* (Jos Perry) 154-155
- Slaa, Robin te, Klijn, Edwin, *De NSB. Ontstaan en opkomst van de Nationaal Socialistische Beweging, 1931-1935* (Aline Sax) 148-150
- Sluiterman, Keetie, Wubs, Ben, *Over grenzen. Multinationals en de Nederlandse markteconomie* (Luchien Karsten) 142-143
- Stein, Robert, Pollmann, Judith (eds.), *Networks, Regions and Nations: Shaping Identities in the Low Countries, 1300-1650* (D'A.J.D. Boulton) 112-113
- Tames, Ismee, *Besmette jeugd. De kinderen van NSB'ers na de oorlog* (Sophie Bollen) 151-153
- Veenman, René, *De klassieke traditie in de Lage Landen* (Jan Papy) 104-105
- Werkman, Paul, Woude, Rolf van der (eds.), *Wie in de politiek gaat, is weg? Protestantse politici en de christelijk-sociale beweging* (Bob Reinalda) 147-148
- Wijffes, Huub, Voerman, Gerrit (eds.), *Mediatization of Politics in History* (Kaspar Beelen) 137-138
- Wolf, Mariëtte, *Het geheim van De Telegraaf. Geschiedenis van een krant* (Angelie Sens) 144-145
- Zwet, Han van, *Lofwaardighe dijkagies en miserabele polders. Een financiële analyse van landaanwinningsprojecten in Hollands Noorderkwartier, 1597-1643* (Ton Kappelhof) 118-120

Lijst van webrecensies

www.knhg.nl

- Beyen, Marnix, Rombouts, Luc, Vos, Staf (eds.), *De Beiaard. Een politieke geschiedenis* (Alfred Cauchie Reeks; Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2009, 254 blz., ISBN 978 90 5867 753 2) (L. François)
- Blankenstein, Elisabeth van, e.a., *Bruggen in Nederland, [1] 1940-1950. Vernieling en herstel, [2] 1950-2000. Techniek in ontwikkeling* (Zutphen: Walburg Pers, 2009, 267 en 366 blz. + dvd, ISBN 978 90 5730 631 0 (1), ISBN 978 90 5730 632 7 (2)) (Kees Boersma)
- Broecke, Marcel van den, *Ortelius' Theatrum Orbis Terrarum (1570-1641): Characteristics and Development of a Sample of on verso Map Texts* (Dissertatie Utrecht 2009, Netherlands Geographical Studies 380; Utrecht: Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht, 2009, 304 blz. + cd, ISBN 978 90 6809 423 7) (Dirk Imhof)
- Bruyneel, Elisabeth, *De Hoge Gezondheidsraad (1849-2009). Schakel tussen wetenschap en volksgezondheid* (Leuven: Peeters, 2009, 230 blz., ISBN 978 90 429 2249 5) (Leo van Bergen)
- Buys, Ruben, *De kunst van het weldenken. Lekenfilosofie en volkstalig rationalisme in de Nederlanden (1550-1600)* (Dissertatie Rotterdam 2009, Bibliotheca Dissidentium Neerlandicorum; Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009, 311 blz., ISBN 978 90 8964 143 4) (Jan Bloemendal)

- Dekker, Cornelis, Baetens, Roland, **Geld in het water. Antwerps en Mechels kapitaal in Zuid-Beveland na de stormvloed in de 16e eeuw** (Hilversum: Verloren, 2010, 335 blz., ISBN 978 90 8704 123 6) (Petra van Dam)
- Driel, C.M. van, **Gewantrouwd gereformeerd. Het omstreken leiderschap van neocalvinist Arie Noordzij (1871-1944)** (Ad Chartas-reeks 15; Barneveld: Vuurbaak, 2010, 543 blz., ISBN 978 90 5560 428 9) (Jan Zwemer)
- Edeler, Dennis, **De drinkwaterfluoridering. Tandartsen, staat en volksgezondheid in Nederland, 1946-1976** (Dissertatie Universiteit van Amsterdam 2009; Houten: Bohn Stafleu Van Loghem, 2009, x + 374 blz., ISBN 978 90 313 5235 7) (A.H.M. Kerkhoff)
- Gosselink, Martine, **New York Nieuw-Amsterdam. De Nederlandse oorsprong van Manhattan** ([Amsterdam]: Nieuw Amsterdam, [Den Haag]: Nationaal Archief, 2009, 224 blz., ISBN 978 90 468 0619 7) (Victor Enthoven)
- Juch, Alice, **Longarts in Nederland** ('s-Hertogenbosch: Nederlandse Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose (NVALT), 2009, 300 blz., ISBN 978 94 90493 01 1) (Karel Peter Companje)
- Kemperink, Rob, Jacobs, Ingrid (eds.), **Geschiedenis van Amersfoort. 'Bruit van d'Eem'** (Utrecht: Matrijs, 2009, 987 blz., ISBN 978 90 5345 335 3 (2 delen in foedraal)) (Paul van de Laar)
- Keverling Buisman, Frank, Jacobs, Ingrid (eds.), **Arnhem van 1700 tot 1900** (Utrecht: Matrijs, 2009, 400 blz., ISBN 978 90 5345 390 2) (Paul van de Laar)
- Kloek, Els, Blom, Frans, Leerintveld, Ad (eds.), **Vrouwen rondom Huygens** (Themanummer De Zeventiende eeuw 25 (2009) 2; Hilversum: Verloren, 2010, 247 blz., ISBN 978 90 8704 130 4) (Marijke Meijer Drees)
- Kooistra, Jack, Oosthoek, Albert, **Recht op wraak. Liquidaties in Nederland 1940-1945** (Leeuwarden: Penn Uitgeverij, 2009, 320 blz., ISBN 978 90 77948 25 5) (David Barnouw)
- Kort, Jan de, **De plaats van het geloof in het leven van Hendrik Albert van Dalsum (1868-1944). De worsteling van een liberaal katholiek met geloof en moderniteit** (Dissertatie Tilburg 2009, Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland. Derde reeks [35], Jaarboek 2007-2008 van de Oudheidkundige Kring 'De Vier Ambachten' Hulst; Tilburg: Stichting Zuidelijk Historisch Contact, 2009, 490 blz., ISBN 978 90 70641 87 0) (Paul Luykx)
- Lamster, Mark, **De meester van de schaduw. Peter Paul Rubens, geheim agent** (Amsterdam: De Bezige Bij, 2009, 349 blz., ISBN 978 90 234 4199 1) (Violet Soen)
- Lindeijer SJ, Marc, **Pater Ligthart en de zaak Roothaan. Streven naar heiligheid in het utopistisch tijdperk, 1914-1968** (Hilversum: Verloren, [Amsterdam]: Pater Roothaangenootschap, 2010, 660 blz., ISBN 978 90 8704 139 7) (Paul Luykx)
- Martyn, Georges, e.a. (eds.), **Geschiedenis van de advocatuur in de Lage Landen** (Pro Memorie. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis in Nederland 11 (2009) 1-2; Hilversum: Verloren, [s.l.]: Stichting tot Uitgaaf der Bronnen van het Oud-Vaderlandse Recht, 2009, 424 blz., ISBN 978 90 8704 135 9) (Fred Stevens)
- Merriënboer, J. van, Bootsma, P., Griedsven, P. van, **Van Agt biografie. Tour de force** (Amsterdam: Boom, 2008, 590 blz., ISBN 978 90 8506 556 2) (Anet Bleich)
- Nooijen, Annemarie, **'Unserm grossen Bekker ein Denkmal'? Balthasar Bekkers Betoverde Weereld in den deutschen Landen zwischen Orthodoxie und Aufklärung** (Dissertatie Nijmegen 2009, Studien zur Geschichte und Kultur Nordeuropas 20; Münster [etc.]: Waxmann, 2009, 514 blz., ISBN 978 3 8309 2225 6) (Ton van Strien)
- Pfeil, Tom, **Op gelijke voet. De geschiedenis van de belasting** (Deventer: Kluwer, 2009, 591 blz., ISBN 978 90 13 06909 9) (Joost Jonker)

Quaghebeur, Patricia, Vints, Luc (eds.), **Het aartsbisdom Mechelen-Brussel. 450 Jaar geschiedenis, I, Het aartsbisdom Mechelen van de katholieke hervorming tot de revolutietijd 1559-1802, II, De volkskerk in het aartsbisdom. Een 'vrije' kerk in een moderne samenleving 1802-2009** (Antwerpen: Halewijn, Leuven: KADOC - K.U. Leuven, 2009, 296 en 411 blz., ISBN 978 90 8529 118 4) (J.Y.H.A. Jacobs)

Rijswijck, Pierre van, **Fiksche lui. De Spektator van J.A. Alberdingk Thijm 1842-1850** (Zutphen: Walburg Pers, 2009, 271 blz., ISBN 978 90 5730 575 7) (Gert-Jan Johannes)

Rooze-Stouthamer, C., **De opmaat tot de Opstand. Zeeland en het centraal gezag (1566-1572)** (Hilversum: Verloren, 2009, 266 blz., ISBN 978 90 8704 091 8) (Victor Enthoven)

Rosendaal, Joost, **Nijmegen '44. Verwoesting, verdriet en verwerking** (Nijmegen: Vantilt, 2009, 335 blz., ISBN 978 94 6004 011 5) (David Barnouw)

Schutte, G.J., e.a., **Grenzeloos christelijk-sociaal. Internationale activiteiten van de christelijk-sociale beweging** (Cahier over de geschiedenis van de christelijk-sociale beweging 8; Amsterdam: Aksant, Utrecht: CNV, 2009, 176 blz., ISBN 978 90 5260 353 7) (Patrick Pasture)

Theunissen, Bert, **De koe. Het verhaal van het Nederlandse melkvee 1900-2000** (Amsterdam: Bert Bakker, 2010, 192 blz., ISBN 978 90 351 3423 2) (Leen Van Molle)

Tuik, J., **Een bijzonder energiek ondernemer. Rento Wolter Hendrik Hofstede Crull (1863-1938). Pionier van de elektriciteitsvoorziening in Nederland** (Zutphen: Walburg Pers, 2009, 144 blz., ISBN 978 90 5730 640 2) (Pim Kooij)

Verbruggen, Christophe, **Schrijverschap in de Belgische belle époque. Een sociaal-culturele geschiedenis** (Nijmegen: Vantilt, Gent: Academia Press, 2009, 413 blz., ISBN 978 94 6004 039 9 (Vantilt), ISBN 978 90 382 1380 4 (Academia Press)) (Rajesh Heynickx)

Wijffes, Huub, **VARA. Biografie van een omroep** (Amsterdam: Boom, 2009, 639 blz., ISBN 978 90 8506 654 5) (Alexander Dhoest)